

Stasiologie și sisteme electorale

Partidele politice

Caracterizare generala

- Stasiologie _ termen introdus in 1951 de M. Duverger in lucrarea „partidele politice”, termen care desemneaza stiinta partidelor politice.
- -partidul este un domeniu al existentei sociale
- -este un vehicul obligatoriu al democratiei daca se doreste o guvernare democractica.
- -partidele politice au ajuns sa domine socialul si politicul, reprezinta apogeul politicii moderne
- -finalitatea (scopul) este legata de cucerirea puterii politice

- *Manifestarile partizane in societate sunt cauza a fenomenului social al gruparii cetatenilor in partide (partizanatul politic), iar momentul transformarii partizanatului social in partizanat partinic excesiv este punctul devenirii vietii sociale ca viata predominant politica.*

- Adeziunea la un partid se poate realiza în două planuri:
 - în plan logic (prin tentativa unor idei, principii, doctrine)
 - în plan psihologic (speranța unei prosperități promise, a unor avantaje)
- Spatiul societății actuale este acoperit de partidismul dominator (dar nu vorbim de partidismul moderat care e normal ci de excesele aparute mai ales în societatile monopartidiste care cultivă ideea că interesul partinic este un interes general-partidul unic devenind un vehicul al regimului totalitar)

- *Concluzie:*
- *gradul de saturare a mediului politic modern trebuie analizat nuantat, in functie de regimul democratic sau totalitar de sistemul pluripartidist sau monopartidist*

Originea partidelor

- **etimologia cuvintului**-*pars=parte*
- Termenul de partid politic in sensul utilizat azi presupune 3 conditii: o participare vasta; -o evolutie spre concurentialitate; -o distribuire a functiilor de reprezentare si guvernare prin consultari electorale.
- **Autori:** La Palombara, Myron Weiner, M. Duverger, Pasquino, Dumitru Lepadatu

- Factori care conduc la aparitia partidelor:
 - -o organizare locala bine consolidata, durabila, dorinta de a exercita puterea nu doar de a o influenta, grija de a cauta sustinere populara prin intermediul alegerilor dar si prin alte mijloace.
 - -Caracterul concurential al politicii moderne duce la aliarea unor candidatii cu opinii asemanatoare

- Perspective din care pot fi privite partidele:
- *-relatia partidelor cu grupurile sociale* (grupuri bogate sau sarace, etnice sau sociale);
- *-perspectiva ideologica; -programatica; -perspectiva comportamentala;*
- *-pozitia partidului in ansamblul sistemului social dat;*
- *-pozitia fata de sistemul si regimul politic*, iar dupa Pasquino exista si *perspectiva genetica* (modalitatea de nastere a unui partid care apare din pricina clivajului aparut intre stat si biserica; sau intre centru si periferie; aparitia revolutiei industrial duce la clivajul intre interesele agrare si cele industriale; intre interesele patronilor si muncitorilor);
- *-perspectiva structurala* (diferentierea partidelor pe baza caracteristicilor organizatorice)

- Combinind clivajele si interesele reprezentate, Rokkan considera ca la inceputul anilor 20, in democratiiile occidentale, alegerile libere pot conduce la un sistem de 5 partide:
 - conservator,
 - agrar,
 - liberal,
 - confesional,
 - socialist.

- Intensificarea mobilizarii socio-politice si ampoarea sufragiului universal (produse dupa primul razboi) au dus la aparitia unor noi stari politice (Revolutia bolsevica a dus la scindarea partidelor socialiste si aparitia celor comuniste dar si la aparitia unor partide ultraradicale-partide fasciste, care vor anula pt o perioada conditiile de manifestare a democratilor concurrentiale)
- Principala cauza (M. Duverger) a aparitiei partidelor o reprezinta institutia parlamentului (o stratificare a membrilor, intre membrii si opozantii din afara parlamentelor cum ar fi asociatii de aparare ale unor categorii profesionale, grupuri entice, etc)

- Alte teorii ale origini partidelor:
 - -teorii institutionale (nasterea partidelor e legata de existenta parlamentului)
 - -teorii situational-istorice (pun accent pe evenimente transformate in oportunitati de nastere a unui partid: moment de criza, emulatie revolutionara, conflicte majore pe teme sociale diverse, razboaie, etc)
 - -teorii legate de modernizarea sociala si politica (evolutia sistemului social si politic, perfectionarea structurarii si functionarii lui)

Concluzii:

- -*Inainte de sec XVIII putem vorbi de prepartide*
 - *au o existenta ocazonala, efemera,*
 - *structura labila,*
 - *scopul urmarit este redus ca anvergura,*
 - *nu au o forma bine structurata,*
 - *apartineau grupurilor sociale privilegiate,*
 - *uneori erau societati secrete care desfasurau activitati oculte)*

- *Abia în epoca revoluțiilor burgezo-democratice ale sec XVIII-XIX putem vorbi de imagini reale ale partidelor*
- *au capacitatea de a ordona activitatea la nivel național,*
- *au statut de organizare în care este definit scopul, forma și finalitatele,*
- *sunt expresia unei ideologii specifice unor grupuri sociale, repere fundamentale pt decizia strategică ceruta de o comunitate,*
- *sunt instrumente de acțiune politică la vedere,*
- *finalitatea declarată este accesul la putere,*
- *aduc în discuție o calitate componentă a partidului-partidismul - „exprima interese și idei generale cu rol moderator al acțiunilor grupurilor sociale participind la formarea conștiinței și culturii politice, la transformarea vointei și ideilor în fapta politică”*

- Conceptul de partid politic
- *Complexitatea cadrului de definire al partidului va fi legata de scopurile urmarite de el sau de capacitatea de a da raspunsuri specifice la diverse probleme sociale pt care partidul a fost creat*
- *Giovanni Sartori:,,un partid este orice grupare politica identificata printr-o eticheta oficiala care se prezinta la alegeri si este capabila sa isi plaseze prin alegeri (libere sau nu) candidati pentru functiile publice”*
- Autori care s-au ocupat de problema: La Palombara, Weiner, Weber, Burke, Xenopol, B.Constant, M. Duverger, D. Gusti, D. Lepadatu, etc.

Functiile partidelor politice

- *Partidele există și se manifestă în viața publică doar prin exercitarea unor funcții.*
- Ele sunt fixate prin raportare la obiectivele pe care să le propun, urmăresc și aplică, fiind diferite ca rol și structură, dar având și coerenta, exprimind practic tendința generală a acțiunii politice, cucerirea puterii.
- **Autori:** D.Lepadat, Sartori, Weber, Gabriel Almond, B.Powell.

- D. Lepadat distinge 3 functii ale partidelor politice:
a) formarea opiniilor politice (prin aceasta functie partidele urmaresc):
 - sa contribuie la crearea si/sau mentinerea unei constiinte politice care se realizeaza prin proiecte de idei, bazate si construite pe structura optiunilor politice;
 - opinia publica reprezinta atit un barometru pt partide si candidati dar si emitatorul de mesaje noi, in functie de care oferta politica se poate modifica in asa fel incit prin acoperirea optiunilor sa creasca baza lor de sustinere

- **b) functia de a selecta candidati** - recrutarea este un proces politic;
- selectionarea trebuie sa respecte regula jocului politic consacrat - ideal este ca el sa fie si democratic- pt a se evita riscurile constituiri unei oligarhii de partid;
- alegerea ar trebui realizata numai prin participarea efectiva a partidului, ca organism colectiv, criteriile de selectare a candidatilor nu trebuie sa fie de ordin financiar ci de ordin axiologic= dupa valoarea morala.
- **c) functia fixarii corelatiilor necesare dintre cei alesi si masa electoratului**
- in mod normal aceasta functie ar reprezenta inceputul unui proces prin care partidul se obiectiveaza in viata sociala, candidatii alesi trebuie sa rama in jocul politic, iar contractual lor cu cei i-au mandatat ramine permanent, iar candidatii trebuie sa respecte atit programul doctrinar al partidului cit mai ales cerintele alegatorilor deci contractul este imperativ

- Alte functii dupa alte opinii:
 - capacitatea partidului de a-si plasa candidatii pt functii publice;
 - participa in competitia electorală deci are o functie electorală;
 - functia de control si orientare a organelor politice
 - functia de definire si expresie a pozitiilor politice.
- ***Concluzie: functiile partidelor politice sunt dependente atât de regimul politic cât și de maturitatea regimului democratic și structurarea constiinței politice și conferă partidului o organizare care rezonează (concordă) cu sistemul social și politic.***

Tipuri de partide

- *Dupa opiniile majoritatii celor care au preocupari in domeniu, procesul de formare al partidelor si sistemelor de partide in democratiiile occidentale s-a finalizat la inceputul anilor '20 ai secolului trecut.*
- Clasificarea este rezultanta complexa a unor factori multipli structurali, de natura diversa, nationala, sociala, politica, etc.

- Tabloul partidelor prezinta o mare diversitate deosebindu-se printr-o pluritate de elemente de ordin istoric, ideologic, programatic, structural, national.
- Exista necesitatea unei clasificari din cel putin 3 considerente:
 1. nevoia unei clasificari de ordin teoretic in privinta aspectelor pe care le ridica partidismul modern si postmodern;
 2. necesitatea practica (fiecare partid isi cauta un loc al sau in spatiul politic si are dorinta de a fi original);
 3. nevoia practica a fiecarui partid de a se raporta la altele

- În funcție de obiectivul partidelor, Weber le clasifica în:
 1. partide de notabili - sunt fondate pe o înțelegere a societății în scopul indeplinirii idealurilor cu continut politic, avind doar o structură-nucleu
 2. partide de masa - organizații mari care patronează institutiile

- Maurice Duverger
 - 1. partide de masa
 - 2. partide de cadre
- -diferenta intre ele este de ordin calitativ si cantitativ-

- **Partidele de cadre** - nasterea lor este legata de afirmarea sufragiului cenzitar – dupa cotele de avere
- sunt exponentele politice ale gruparilor dominante,
- sunt descentralizate, cu un grup mare de lideri,
- au maximum de activitate doar in perioadele scrutinelor, regulile disciplinare sint permisive. Exponenti: partidele conservatoare - de dreapta
- **Partidele de masa** - apar in perioada extinderii sufragiului universal, reprezinta gruparile neprivilegiate, muncitoresti si ale fermierilor (taranilor).
- Exponenti: partide socialiste, comuniste, fasciste dar uneori si democrat crestine- stinga sau centru

- Partidele pot fi identificate in functie de transformarile sociale produse de cele *trei revolutii: revolutia nationala, industriala si internationala insotite* fiecare de clivaje sociale (economice, cultural si spirituale) si sint realizate clivajele pe doua axe:
functionale si teritorial-culturale

- 1) ***Revolutia nationala***

- a) ***clivajul biserica/stat***

1. partide clericale (mostenitoare ale luptei duse de biserica in spatiul social - aici sunt plasate partidele crestin-democrate)
2. partide anticlericale (separarea bisericii de stat a generat partide laice, radicale- partidele republicane, radicale, sau cele radical socialiste)

- b) ***clivajul centru/periferie***

1. partide care consacra un rol major statului (partide unitariste, nationale sau nationaliste)
2. partide care se opun pozitiei statului si sunt expresia rezistentei periferiei sau a rolului revendicat pt populatiile de alta origine etnica, lingvistica sau religioasa, de alta conditie culturala (partide regionaliste, autonomiste, federaliste)

- **2)Revolutia industrială**
- **a) clivajul primar/secundar/tertiar** (se produc forme de interes special in zonele urbane si rurale)
 1. partide ale detinatorilor de privilegii sociale,
 2. partide muncitoresti,
 3. partide agrariene,
 4. ale aristocratiei funciare (in epoci mai vechi) ecologiste (in perioada mai recenta)
- **b) clivajul dintre cei avuti si muncitori**
 1. partide din dreapta clasica: partide din lumea afacerilor de orice fel
 2. partide de stanga (clasica), cele muncitoresti, socialiste

- **3) Revolutia internationala**
- **clivajul din interiorul muncitorimii** (separarea si confruntarea dintre partidele muncitoresti)
 - partide reformiste (socialiste si social-democrate facând parte din Internationala a II)
 - partide comuniste, care au format Internationala a III-a (Cominternul)
- Tot ca o consecinta a revolutiei internationale sunt incadrate si partidele transnationale (nu sint considerate partide muncitoresti, ci apartin unor structuri speciale, sociale si doctrinare)

- Alte opinii:
 - partide de opinie (reunesc personalitatile, aparțin unor grupuri sociale diferite),
 - partide de masa specifice omului-masa (exponent care și-a pierdut identitatea politică);
 - Profesional-electorale (pozitia centrală o au profesionistii, sunt doar electorale, legaturi organizatorice pe verticală, slabe)
 - o alta clasificare, considerată naivă, este făcută după criteriul vîrstelor biologice ale omului;

- Conform unor autori la jumătatea secolului XX partidele încep să tindă spre o transformare (mai ales cele de masă devenind **partide catch-all**).
- Transformarea duce la:
 - drastica reducere a bagajului ideologic,
 - urmarirea eficacității sociale,
 - diminuarea rolului membrilor de partid,
 - interes mai mare acordat unor anumite clase sociale,
 - deschiderea către anumite grupuri de interese.

Sisteme de partide

- Existenta unui sistem de partide este determinata de o interactiune concurrentiala orizontala intre cel putin doua partide si o interdependenta verticala intre mai multe elemente: alegatori- partide, parlamente si guverne
- Aceasta apare in epoca drept raspuns la relatiile dintre partide (intr-un sistem complex caracterizat de pluralism pluripartidist).

- *modelul organizational si programatic pe care fiecare partid il adopta nu poate fi intimplator: el depinde de modelele organizational-programatice ale partidelor concurente pt ca fiecare partid doreste sporirea continua a nr alegatorilor,*
- *partidele sunt cele care-si cauta alegatorii si nu invers;*
- *nu sint interesate de imitarea partidelor concurente ci cauta modele organizationale care sa le puna in valoare punctele forte (altele decit ale adversarilor)*
- *termeni de mare forta simbolica , ca liberal, conservator, reformist, monarchist, republican, patriotic, international, crestin, Islamic, definesc in cea mai mare masura, statura reala a partidului.*

- Factori caracteristici pentru un sistem de partide:
 - Numărul partidelor,
 - dimensiunea partidelor,
 - sistemul de aliante intre partidele existente,
 - strategii politice,
 - plasamentul geographic,
 - traditii,
 - comportamente politice specifice, etc.

- Clasificari
- După numărul partidelor:
 - *SISTEM CU PARTID UNIC,*
 - *SISTEM BIPARTIDIST,*
 - *SISTEM MULTIPARTIDIST .*
- Toate acestea pot fi competitive și necompetitive

a) clasa sistemelor neconcurrentiale

- cuprinde sisteme monopartidiste si sisteme cu un partid hegemonic,
- alegerile nu sint semnificative,
- mai sint denumite si partide-stat

b)clasa sistemelor concurrentiale care are mai multe subgrupe:

- *sisteme cu un partid predominant* (in timp, dupa un lung sir de alegeri libere, obtine in mod regulat un nr mare de locuri). Ex: partide social-democrate sau liberale din Norvegia, Suedia, India, Japonia, Italia.

c)sisteme bipartidiste

- numai doua partide si mereu aceleasi,
- unul trebuie sa obtina efectiv o majoritate de locuri in parlament suficienta pentru a guverna
- de regula invingatorul decide sa guverneze singur, alternanta trebuie sa ramana credibila).
- Ex: SUA, Australia, Canada, Marea Britanie (socotita patria bipartidismului)

d)sisteme de partide atomizate

- sisteme nestabilizate, fluide,
- in care nici un partid nu obtine un procent insemnat de voturi;
- deseori sunt sisteme in formare.

Directiile de transformare a sistemului de partide

- pot evolua dupa 4 prototipuri generale:
- **alternanta** (caracterizata printr-o pendulare periodica);
- **diviziunea stabila** (absenta variatiilor importante intre partide pe o perioada indelungata);
- **predominanta** (caracterizata prin existenta unui partid care se situeaza inaintea tuturor si care pt o perioada se distanteaza net de rivali);

- *stangismul*
 - se prezinta ca o devire lenta spre stanga si ia forme diverse:
 - infiintarea unor noi partide la stanga celor déjà existente,
 - slabirea grupului de partide de dreapta in favoarea celor de stanga,
 - mentinera celor doua blocuri,
 - inlocuirea unui vechi partid de stanga cu unul mai dinamic,
 - ascensiunea partidului celui mai de stanga in defavoarea celoralte

- *in baza criteriului numeric avem 2 subcategorii:*
 - *sistemele multipartidiste limitate* (cele care au de la trei la cinci partide importante);
 - *sisteme multipartidiste extreme* (cu mai mult de cinci partide).

- Multi analisti vorbesc de o criza a partidelor.
- Dar daca ne luam dupa indicatorii ce se refera la sistemul de partide (nr partidelor importante, participarea politica si raporturile de competitivitate si colaborare intre partide) vom observa ca cele mai multe partide fie suporta o substantiala stagnare, fie se afla in declin, dar in nici un caz sistemul nu este pe cale de disparitie si exista chiar o necesitate de partide in actualitate.

- *Mai multe partide inseamna potential de mai multe programe,*
- *lipsa dialogului este fatala pt democratie,*
- *factorii definitorii pentru exprimarea complexitatii sistemelor de partide ar fi :*
 - *mediul economico-social,*
 - *mediul comunitar sau national,*
 - *regimul politic,*
 - *mediul cultural,*
 - *evolutia sistemului,*
 - *criteriul numeric*
 - *criteriul relevantei partidelor (cel al rolului formarii coalitiilor de guvernare sau potentialul de coalitie si de a influenta activitatea coalitiei guvernamentale sau potentialul de intimidare),*
 - *distanta ideologica (diferenta intre ideologii).*

- **Pluralismul moderat existent in majoritatea tarilor democratice se caracterizeaza prin:**
- existenta unor sisteme cu 5 sau chiar mai putine partide importante,
- Functionarea lor dupa o logica moderata - produc in mod sigur alternante la guvernare.
- Exista si un pluralism polarizat (s-a dovedit ca are un randament scazut pt ca este supus din interior la mari tensiuni care pot produce colapsul sistemului),
- au rol esential in stabilitatea sistemului,
- .

- sunt garanti ai multor schimbari politice,
- fara partide exista pericolul ca orice societate poate evolu spre pretoniarism – dominație militară,
- functiile indeplinite de partide nu pot fi preluate de alte organizatii care prezinta candidati in alegeri care vor constitui echipa guvernamentală,
- formeaza programe ce urmeaza a fi baza politicilor publice,
- favorizeaza participarea politica unui număr mare de cetateni

ALEGERI SI SISTEME ELECTORALE

Alegeri libere si concurrentiale

- **Alegerile monocratice** privesc functiile executive (presedintele republicii sau seful Guvernului).
- Se pot distinge doua procedee de investitura:
 - ***alegerea indirecta*** (in cadrul unei adunari constituite anterior-aleasa la rindul ei anterior- ex: Argentina, Italia)
 - ***alegerea populara directa*** (exista mai multe formule:
 - cea a majoritatii relative-mai restrinse,
 - cea a balotajului – situatia in care investitura necesita majoritate absoluta - iar dupa primul tur, daca nici un candidat nu obtine numărul de voturi necesare se organizeaza al doilea tur prin balotajul dintre doi candidati. Ex: Franta, Rusia , SUA

- **Exista trei categorii de sisteme electorale utilizate astazi in regimurile democratice:**
- **1) sisteme electorale majoritare cu un singur tur (pluralitate),** in circumscriptii
- În cazul unui singur tur electoral, impartirea voturilor intre mai multi candidati va fi inevitabila, permitand victoria unora dintre ei, cu un procent relativ scazut de voturi
- **Regula pluralitatii** este cea mai simpla forma, candidatul care a obtinut cele mai multe voturi, indiferent daca obtine o majoritate sau o pluralitate, va fi ales, primul clasat invinge.
Ex: India, SUA, Marea Britanie)

- **2) sisteme majoritare cu doua tururi in circumscriptii uninominale**
- acest sistem este numit si majoritar, intrucat in primul tur, castiga mandatul acel candidat care a obtinut majoritatea absoluta a voturilor, 50%+1.
- Daca niciunul dintre candidati nu obtine **majoritatea absoluta** a voturilor, se organizeaza un al doilea tur de scrutin.
- In cel de-al doilea tur, mandatul va fi obtinut de acel candidat care a acumulat cele mai multe voturi, apropiindu-se mai mult de majoritatea absoluta (deci poate obtine mandatul chiar cu majoritatea relativa).

- În schimb, apare o problema tehnică legată de numărul de candidați rămași în competiție, respectiv problema criteriului în baza căruia pot fi admisi în turul al doilea de scrutin.
- Din acest punct de vedere, teoria politică, dar și practica electorală fac distincție între **turul dublu deschis și turul dublu inchis**.

Votul alternativ

- se cere sa indice dintre candidati prima preferinta, a doua si asa mai departe.
- Un candidat care obtine o majoritate absoluta a primelor preferinte este ales.
- Daca nu exista o astfel de majoritate, candidatul cu cel mai mic numar de prime preferinte este eliminat, iar buletinele de vot care il indica drept prima preferinta se transfera pentru numararea preferintelor secunde.
- Aceasta procedura se repeta excluzand cel mai slab candidat si redistribuind, in fiecare etapa de numarare, voturile in cauza preferintei imediat urmatoare, pana se obtine un castigator, avand majoritatea.

- **3) sisteme de reprezentare proporcională**
- Este inadecvata folosirea singularului pentru reprezentarea proporcionala, intrucat exista o multitudine de formule propotionale utilizate si utilizabile pentru echivalarea voturilor in locuri
- ***Formule propotionale:***
- ***a) Reprezentarea propotională pe listă*** (ex: Austria, Belgia, Columbia, Grecia)
- ***b) Formula propotională mixtă;*** (ex: Germania, Italia, Venezuela)
- ***c) Votul unic transferabil*** (difera de reprezentarea proporcionala pe liste, prin faptul ca **alegorii voteaza mai multi candidati individuali, nu liste de partid.** Ex: Irlanda, Malta

- ***Au loc doua feluri de transfer:***
- a) primul surplus de voturi ale candidatilor care deja au cota minima necesara pentru a fi alesi este transferata urmatorilor candidati preferati pe buletinele respective;
- b) in al doilea rand, cel mai slab candidat este eliminat si voturile sale sunt transferate la fel.
- Daca este necesar, acestei pasi se repeta pana cand toate locurile disponibile sunt ocupate.

Concluzii

- in general sistemele electorale proportionale sunt asociate sistemelor multipartidiste.
- Nemultumireile fata de aceste sisteme electorale au dus la aparitia unor sisteme mixte deja aplicate astazi in unele tari unde a avut loc o reforma electoralala (Italia, Noua Zeelanda, Japonia, Ungaria etc)
- Chiar daca numărul partidelor reprezentate in parlamente nu s-a micsorat sistemul a instaurat o dinamica bipolară care ii da sansa alegatorului de a nota atit candidatul preferat, cit si coalitia de guvernare.
- Realitatea dovedeste pe de-o parte ca validitatea unui sistem electoral, oricare ar fi acesta, se traduce in capacitatea de a urmari obiective definite in mod explicit, obiective care, in regimurile democratice, sunt sustinute de o aprobatie mai generala, iar pe de alta parte, ca nu se poate ascunde existenta unor sisteme electorale mai bune.

PARLAMENTELE

- Obiectul analizelor in acest domeniu este centrat pe parlamentele din regimurile democratice.
- Când supravietuiesc, parlamentele sint, in regimurile nedemocratice organisme domesticite, cutii de rezonanta a executivelor si eventual ale partidului unic, locuri in care se ofera o reprezentare fictiva si circumscrisa unor grupuri preselectionate, destul de rar bazata pe alegeri si, deci, de obicei, manipulata.
- De studiul parlamentelor, pe linga stiintele politice, se ocupa si filosofia politica, istoria, stiinta juridica, antropologia filosofica.

- Istoricii au cazut de acord ca parlamentele au luat nastere in momentul in care s-a ridicat **problema limitarii si controlarii puterii executivului si sefului acestuia-regele.**
- Pornind de la aceasta intentie declarata se poate intelege rolul si **contributia parlamentelor in constructia regimurilor democratice**, dar si in mentinerea si functionarea acestor regimuri.
- Evolutia si diversificarea s-au produs in interiorul unor sisteme politice la fel de diversificate.
- Trasatura dominanta a parlamentelor din regimurile democratice o reprezinta **caracterul lor electiv.**
- Cele mai „politice” camere sunt cele inferioare, camere care, in regimurile democratice sunt alcătuite exclusiv din reprezentanți alesi, iar cele superioare au o componentă diversificată, cele mai multe având prerogative și puteri politice inferioare.

Structurile parlamentelor

- Analiza pornește de la *numarul camerelor*.
- Exista parlamente cu o singura ***camera-monocameralism*** (caracteristic tarilor cu o populatie redusa si o absenta a sistemului federal; ex: Danemarca , Finlanda, Grecia, Suedia, Bulgaria, Cehia) -13 state au o singura camera-, sau cu ***doua camere- bicameralism*** (caracteristic tarilor mai mari. ex: Rusia, Polonia, Romania, Belgia, Itlaia, Olanda, Japonia) –aproape o treime din statele lumii au parlamente bicamerale-.
- A existat si ***o exceptie-parlamentul iugoslav care din motive specifice a functionat cu 5 camere***.
- ***Alegerea poate fi directa*** (SUA) ***sau indirecta*** (Germania)
- **Diferente:** competente, modalitati de constituire, vîrstă diferita pentru accesul în camera superioară sau camera inferioară

- ***Competentele:***
- camerele superioare au puteri mai reduse si rareori influenteaza sistemul politic (exceptie este Senatul SUA percepuit ca ca cea mai autoritara camera electiva din lume),
- Din punct de vedere al mărimii camerele inferioare au mai multi membri.
- Exista o mare varietate de nume ale camerelor legislative: Camera Comunelor, Camera Reprezentantilor, Camera Deputatilor, Bundestag, Senat, Adunarea Națională etc.

- La origini, functia cea mai importanta a camerei superioare, aleasa pe baza unui sufragiu limitat, era aceea de a „activa conservator” impotriva camerei inferioare, aleasa mult mai democratic.
- Ulterior, prin aparitia si extinderea votului universal la toate alegerile, functia respectiva se diminueaza devenind depasita pt regimurile integral democratice

- Analiza variantelor de bicameralism in baza a 6 diferente: 3 mai putin importante si 3 deosebit de importante.
- **-3 mai putin importante:**
 - a)tendinta celei de-a doua camere de a fi numeric mai mica decit prima (aceasta ar putea fi o regula absoluta daca n-ar fi exceptia Marii Britanii);
 - b) tendinta mandatului pt cea de-a doua camera de a fi mai lung decit cel din prima camera (exceptie Elvetia unde este mai lung mandatul din prima camera);
 - c) alegerea in trepte a camerelor secunde (in Japonia si SUA jumate din membrii sint reinnoiti la fiecare 3 ani)

- **-3 deosebit de importante:**
 - a) puterile formal constitutionale pe care le au cele doua camere (exista o tendinta generala a primei camere de a si-o subordona pe a doua; cabinetele in general isi asuma raspunderea in fata primei camere);
 - b) metoda de alegere a celei de-a doua camere (prezenta sau absenta legitimitatii democratice);
 - c) capacitatea celei de-a doua camere de a suprareprezenta anumite minoritati (cele doua camere difera in componzitia lor).

- Unii autori sint de parere ca analizele structurale ale parlamentelor nu trebuie sa vizeze exclusiv doar existenta si competentele uneia sau a doua camere, ci ele trebuie extinse **asupra structurii interne a parlamentelor**, adica sa se constate existenta **comisiilor parlamentare** si sa se evaluateze puterile acestor comisii.

Functiile parlamentului

- Evaluarea activitatii pe care o are parlamentul necesita un set de indicatori care trebuie sa dea raspunsuri legate de caracterul (bun sau rau) al functionarii lui, timpul si mijloacele utilizate in rezolvarea problemelor specifice si globale.
- Trebuie plecat de la asumptia: parlamentele nu fac legi si **legile nu sint facute exclusiv de parlament**, iar o identificare totala intre parlamente si functia legislativa este la fel de incorecta ca si identificarea totala intre guvernare si functia executiva, in plus functia legislativa nu trebuie sa puna in umbra alte functii exercitate in mod real de parlamente.
- Pentru analiza functiilor este luat ca model parlamentul englez, considerat drept parintelele parlamentarismului.

a) functia electiva (concretizata printr-o buna alegere a guvernului; pina in 1967 a fost functia esentiala).

- Pierdera functiei elective se datoreaza functionarii sistemului bipartidist, sistem care conduce la obtinerea unei majoritati confortabile a unui partid al carui presedinte devine prim-ministrul, ceea ce duce la o dominatie a executivului asupra parlamentului.
- *In sistemele multipartidiste moderate, prin acordarea increderii guvernului, parlamentul nu-si diminueaza propria putere.* (s-a produs fuziunea executiv-legislativ, asigurata printr-un organism specific-Cabinetul)

b) functia expresiva (implica reprezentarea cat si consultarea opiniei publice ceea ce o face oarecum si **reprezentativa**)

c) *functia pedagogica* (vizeaza **rolul formativ** al parlamentului care isi poate exercita aceasta functie doar daca devine spatiu public al unor dezbateri esentiale semnificative, solemne, argumentate, dezbateri cu un impact pozitiv in educarea publicului)

d) *functia informativa* este cea prin care se supun atentiei natiunii ideile, cererile si dorintele anumitor categorii particulare, functie care nu trebuie confundata cu cea pedagogica.

Prin functia pedagogica i se prezinta natiunii doar principii, ea fiind rezervata mintilor mai elevate si vizeaza indeosebi treburile curente, reglementate prin legislatia obisnuita.

- Se poate vorbi de un declin al functiei informative pt unele parlemente, declin dependent de structura lui, componenta, comportamentul partidelor, al grupurilor parlamentare si chiar de profesionalismul parlamentarilor.

e) *functia legislativa*

- S-ar mai putea adauga o functie: *cea financiara si de control a economiei, de analiza si evaluare a costurilor, a cheltuielilor, a economiilor.*
- O alta functie, posibila dupa unii autori, ar fi cea de *negociere sau reconciliere* a intereselor.

Reprezentarea

- Partidele ca organizatii tind mereu sa modeleze functia de reprezentare dirijindu-i pe parlamentari si impunindu-le reguli.
- Reprezentarea parlamentara mediata de partide este dependenta de 2 factori:
 - a)*nivelul de organizare, functionare si stabilitate a sistemului de partide*
 - b)*capacitatea parlamentarilor de a rupe disciplina de partid*

- Parlamentarii propusi de partidele satelit (balama), vor vota aproape intotdeauna cu partidele aflate la guvernare, chiar daca partidul le cere un vot impotriva.
- O situatie speciala o reprezinta cea a „independentilor” care, in majoritatea cazurilor, desi ar putea sa se manifeste autonom, reprezinta un sprijin pemtru partidele aflate la putere.
- O problema demna de amintit este cea a **marjei de influenta** (mai putin de negociere) pe care o au parlamentarii (indeosebi parlamentarii puterii) **asupra guvernului**, ministrilor, functionarilor publici, prefectilor

- Cf. lui Sartori si Pasquino exista 7 conceptii asupra reprezentarii:
 1. poporul alege liber si periodic un corp de reprezentanti: **teoria electorala reprezentarii** (teorie electorală),
 2. guvernantii raspund in mod responsabil in fata guvernatorilor: **teoria reprezentarii ca responsabilitate** (teorie electorală),
 3. guvernantii sint agenti sau delegati care urmeaza instructiuni: **teoria reprezentarii ca mandat**
 4. poporul este in armonie cu statul: **teoria reprezentarii idem sentire (asemanare)**
 5. poporul aproba deciziile guvernatorilor sai: **teoria consensuala a reprezentarii**
 6. poporul participa in mod semnificativ la formarea deciziilor politice fundamentale: **teoria participationista a reprezentarii**
 7. guvernantii constituie un exponent reprezentativ al guvernatorilor: **teoria reprezentarii ca asemanare, ca oglinda**

- Este posibilă realizarea unui parlament care, d.p.v. sociologic, să fie perfect asemănător cetătenilor? Verdictul lui Pasquino: nu este posibil.
- Imposibilitatea realizării unui asemenea parlament este generată de două motive:
 - a) caracteristicile sociologice ale totalității cetătenilor nu sunt statice, din punct de vedere ele variază continuu;
 - b) un asemenea parlament ar trebui să fie mult mai numeros.
- Reprezentativitatea sociologică nu garantează și reprezentarea politică dar, cea sociologică este de dorit și chiar necesară întrucât diversele interese nu vor fi luate în considerație decât foarte rar, dacă dintr-o adunare electivă lipsesc purtatorii acestor interese.

Mattei Dogan privind viata politica interbelica din Romania:

- 1)recrutarea parlamentarilor trebuie considerata pe doua generatii, structura sociala nefiind inghetata (parlamentarii erau fii de mosieri, de invatatori si fii de preoti ortodocsi)
- 2)partidele isi recrutau parlamentarii din aceleasi medii sociale si aproape in aceleasi proportii (viata politica era dominata de problema nationala; chiar si problema sociala, desi Romania avea o populatie saraca, era subordonata problemei nationale - de multe ori tocmai pt a masca gravele probleme sociale)
- 3)selectia elitelor a avut un impact semnificativ in dezvoltarea economica interbelica a Romaniei

- 4) Parlamentul roman a indeplinit mai multe functii esentiale:
- functia de legitimare, (parlamentul prin convocarea sa timp de 18 ani, a dat justificare regimului si legitimitate politica),
- functia integrativa (dreptul de vot acordat taranimii si populatiei citadine; i-a transformat pe supusi in cetateni);
- functia de reprezentare teritoriala a provinciilor altadata separate;
- functia de recrutare a clasei politice;
- functia de control a executivului;
- functia de articulare si agregare a intereselor;
- functia legislativa;
- functia mobilizatoare.

Stiluri de reprezentare

- Reprezentarea politica se realizeaza prin ceea ce ar trebui sa fie: dorinta de a traduce in decizii programul prezentat alegatorilor si capacitatea –sanctionabila- de a o face.
- Nu se poate realiza o analiza fara a lua in calcul „tripartitia clasica” referitoare la stilul reprezentarii respective intre rolul de *delegat*, rolul de *imputernicit* si rolul de *politician*.
- Cele trei stiluri de reprezentare nu sunt stiluri pure, ci combina diferite tipuri de responsabilitati, fiind necesar a se identifica unde se afla punctual de echilibru.
- *Partidul este sustinut sau sanctionat de electorat in functie de activitatea reprezentantilor.*

- ***Delegatul modern*** nu primește ordine directe de la electoratul sau; formal el nu poate încalcă prevederile constitutionale care îl obligă să-si **exercite atributiunile reprezentind națiunea (dar mandatarul sau este partidul care-l propune și-i sustine candidatura)**
- ***Imputernicitul*** spre deosebire de delegat își rezerva un spațiu de **autonomie** mai larg în contextul reprezentării, autonomie manifestată atât prin instrumentele tehnice cât și prin forța politică de care dispune în alegerea variantelor de vot și susținerea diferențelor pozitii, în funcție de context și opțiunile sale intemeiate.

- ***Disciplina de partid este devansata de autonomia imputernicitului, existind si unele limite.***
- ***Politicianul*** ca reprezentant, isi asuma un stil prin care vrea sa gaseasca punctul de echilibru intre exigentele partidului si angajamentele luate in fata electoratului, intre propria autonomie in judecata politica si propriile cunostinte tehnice.

- ***Exista 4 componente ale receptivitatii unui reprezentant ales, componente manifestate in domeniul politicilor, serviciilor, atribuirii de resurse si simbolurilor.***
- ***1)receptivitatea in domeniul politicilor*** (reprezentantul va cauta sa abordeze tematicile politice importante si sa apere solutii generale pe placul alegatorilor).
- ***2)receptivitatea in domeniul serviciilor*** (se configuraaza in demersurile initiate pentru obtinerea de avantaje speciale pentru grupurile de alegatori ale circumscriptiei reprezentantului)

- **3)receptivitatea in domeniul atribuirii de resurse** (are drept scop interesul general al circumscriptiei, protejat si promovat prin dirijarea fondurilor, resurselor, investitiilor, lucrarilor de interes public si prin angajari de personal eficiente)
- **4)receptivitatea simbolica** (se manifesta prin incercarile de a stabili un raport general de incredere intre electorat si reprezentant, aratind alegatorului ca reprezentantul are in vedere nu numai asteptarile lor materiale, ci in sens larg, aceeasi viziune despre lume, dar si aceleasi prioritati).

Forme de degenerare a parlamentelor (Pasquino)

- *a)transformismul* (reprezentantii alesi se comporta autonom, desprinsi de partidul pe care il reprezinta) cu urmatoarele **consecinte**:
 - afectarea grava a raporturilor dintre majoritatea guvernamentală și opozitie, slabind puterea opozitiei, deci un slab control asupra guvernului;
 - creșterea dificultatilor pentru electorat în a aplica sancțiuni prin votul sau;
 - intirzierea consolidării regimului democratic mai ales acolo unde sistemul de partide se confrunta cu tranzitia politico-institutionala (transformismul parlamentarilor duce la instabilitatea instituțională)

- *b) consociativismul* (vizeaza tipurile de raporturi stabilite intre grupuri organizate si mai ales intre coalitiile de guvernare fragmentate si opozitie).
- *Consecinte:*
- „*micul consociativism*” poate ajuta la prevenirea paralizarii sistemului politic parlamentar (asta e un aspect pozitiv);
- conduce la inlaturarea posibilitatii alternantei, alegatorul nereusind sa distinga cu precizie responsabilitatile politice si sa le sanctioneze prin votul sau (aspect negativ)

- c) *parlamentul-adunare* (cea mai raspândita forma de degenerare; vizeaza transformarea parlamentelor in parlamente-arena)
- Consecinte:
- imposibilitatea controlului guvernului asupra majoritatii sale parlamentare,
- guvernul are dificultati in a-si stabili agenda,
- se produce o incetineala in activitatea parlamentara,
- saboteaza din interior activitatea, lucru ce poate duce la facilitarea instalarii guvernarii prezidentiale.

Concluzii

- Nu poate exista reprezentare politica, daca nu exista o totala responsabilitate electorala, supusa verificarii la anumite termene prestabilite si periodice.
- Teoria reprezentarii electorale si interpretarile sale operationale formeaza centrul vital al functionarii regimurilor democratice.
- „Degenerarile parlamentare” nu sunt fenomene universale, ele sunt destul de rare, dar trebuie amintite.
- Nu exista un declin al parlamentului; declinul apare izolat si doar daca parlamentul este incapabil sa dea viata unui guvern.
- Teza transformarii functiilor parlamentului trebuie sa capete noi dimensiuni.

GUVERNELE

- *Semnificativ din perspectiva unei definitii (a guverna=a tine cirma) este faptul ca in cele mai multe cazuri guvernul se identifica cu puterea executiva, putere care, de-a lungul timpului, si-a schimbat continutul.*
- Primul care prefigureaza o separare a puterilor in stat este J. Locke, dar adevaratul teoretician al divizarii puterii in legislativa, executiva si judecatoreasca este Montesquieu.
- Din a doua jumatate a sec XIX (când se considera ca sarcina principala a parlamentului era sa aleaga bine un guvern), puterea executiva obtine prioritate.

Formarea executivelor

- Majoritatea diferențelor dintre sistemele politice în privința modalităților de formare și de exercitare a puterii executive depind de **2 variabile**:
 - *a) o variabilă institutională* (contine modalitatea prin care se constituie executivele și e legată strâns de forma de guvernare).
 - Avem două forme de executive:
 - cele a căror investitura și putere deriva dintr-o alegere directă, populară și cele investite și imputernicate de partide și parlamente (trebuie de asemenea făcută distincția între formele de guvernare prezidențiale, parlamentare și semiprezidențiale care au un caracter dual-Presedintele ales popular, iar guvernul numit de parlament). Diferențele apar tocmai din alegerea președintelui
 - *b) o variabilă conjuncturală* (analyzează formarea executivelor).

- *Guvernele se formează în funcție de sistemele parlamentare:*
- *a) sisteme bipartidiste* (candidatul la functia de prim-ministru este ales in interiorul partidului; -regula: liderul partidului este si candidat la aceasta functie;
- *b) multipartidiste* (consensul electoral trebuie sa predomine in constituirea guvernelor si desemnarea primului-ministru).

- Chiar daca partidele ramân mijlocul principal de selectie pentru desemnarea candidatului la functia de sef al executivului, sunt si **cazuri in care un candidat posesor de resurse individuale poate candida fara sprijinul unui partid** (se intimpla mai ales in SUA).
- Numărul candidatilor desemnati de sistemele politice cu alegere directa a sefului guvernului este dependent de gradul de organizare a sistemului de partide.
- Statele in care se aplica sistemul cu dublu tur cu balotaj, candidatul desemnat va crea stimulente si angajamente pentru candidati cu consecinte asupra modalitatilor de exercitare a puterii executive.

- Desemnarea sefului executivului depinde în coalițiile eterogene de o serie de factori:
 - unitatea partidului principal al coaliției,
 - capacitatea de a influența aliații,
 - puterea de intimidare a aliaților, ceea ce duce uneori la alegerea unui alt sef al executivului decât liderul partidului majoritar, dar agreat de toată coaliția.

Tipuri de cabinet

- Luând în calcul baza de susținere în parlament se poate distinge între:
- *a)cabinete minimal câștigatoare* (controlează majoritatea locurilor parlamentare, partidele sunt interesate de maximizarea puterii lor)
- *b)cabinete supradimensionate* (care au mai multe partide decât este necesar pentru susținerea majorității în legislativ)
- *c)cabinete minoritare* (nu sunt susținute de o majoritate parlamentară)
- ele pot fi generate de stări provizorii de necesitate,
- sunt numite și de tranzitie, sezoniere, acceptate ca „situație exceptionala” de celelalte forte - uneori pot fi foarte eficiente- cazul Italiei, Norvegiei,
- sunt în primul rând operative și tin sub presiunea eventualii aliați.
- *Guvernele minoritare nu sunt un fenomen izolat în democrațiile contemporane ele constituind mai mult de o treime din totalul guvernelor formate între 1947 și 1987.*

- Sistemul de **factori care fac ca orice coalitie sa se fondeze** pe mai multe principii este concretizat in:
 - 1)existenta unor diferente ideologice sau de programe printre partidele reprezentate in parlament
 - 2) existenta unei asemanari de programe care fac posibila formarea unor coalitii
 - 3) existenta unor memorii istorice, raporturi consolidate, experiente anterioare care fac posibila formarea unor coalitii
 - 4)existenta unor strategii de partid in functie de care fiecare partid se orienteaza
 - 5)posibilitatea existentei unor conventii sistemice legate de natura sistemului politic

Guverne si politici

- **Politicele guvernamentale sunt influente direct de modalitatile de constituire a guvernului, coalitiile minimal câștigatoare, supradimensionate sau guvernele minoritare producind consecinte diverse asupra acestor politici.**
- Analiza politicilor presupune: tematica legata de alcatuirea guvernelor si tematica corelata sarcinilor guvernelor.
- Exista cteva **trasaturi care definesc particularitatile guvernelor:**
- 1)**deciziile sunt luate de personalul din partidul ales sau de subiecti aflati sub controlul sau**
- 2)**politicele publice sunt hotarite in interiorul partidelor, apoi actioneaza in maniera coerenta pt ale pune in practica**

- **3)detinatorii functiilor sint recrutati si facuti responsabili**
prin intermediul partidului
- **4) modul de actiune al organizatiei de partid** (actioneaza ca o echipa, incerca sa-si impuna controlul asupra intregii puteri politice, pretentiile si le bazeaza pe legitimitatea conferita de succesul electoral)

- Toate guvernele democratilor occidentale au fost si sunt guverne de partid.
- Democratiiile de data recenta (Grecia, Portugalia, Spania, cele din Europa Centrala si de E) se structureaza ca guvernari de partid
- Diferentele semnificative dintre guvernele de partid, vizeaza indeosebi posibilitatea ca guvernul sa fie format dintr-un singur partid, ori dintr-o coalitie de partide.
- Diferentele vizeaza eventuala partizanare a societatii care ar duce la un mai bun control asupra electoratului
- Modelul party government functioneaza cel mai bine in practica, atunci cand alegerile sunt concurrentiale si produc alternanta intre partide si coalitii.
- Acest model stimuleaza competitia guvernamentalala si responsabilizeaza partidele si pe liderii lor.

Extinderea guvernelor

- *Big government* este cunoscut generic ca denumire pentru fenomenul de crestere a rolului guvernului prin extinderea sarcinilor si competentelor sale.
- In conditiile in care se vorbeste tot mai mult de un stat minimal ar trebui sa avem si un guvern minimal dar care sa dispuna de toate cele necesare pt exercitarea in bune conditiunii a sarcinilor sale.

- Totusi intre 1950 si 1980 s-a observant o **crestere a rolului si prezentei guvernelor**. Analizând acest fapt, Pasquino evidențiaza **motivele expansiunii maxime a guvernelor** dar si solutii de contracarare a acestui fenomen:
 - societatile democratice nu erau neaparat conditionate de balastul legilor déjà aprobatе
 - cresterea poverii fiscale a avut drept cauza mai degrabă inflatia, decit o crestere acotei din PNB
 - functionarii publici au avut probleme in a-si indeplini sarcinile
 - nr organizatiilor si institutiilor publice in loc sa se mareasca, a scazut
 - programele publice nu au fost noi, ci au fost reluate altele mai vechi si cu o eficienta indoieelnica dar mai ales au fost controversate
- Exista o controversa in acest moment legata de „cantitatea” de guvernare, controversa pe care pina la urma trebuie s-o rezolve alegatorii prin votul lor.